הישן תחת המטה פרק שני סוכה כח.

מסורת הש"ס

פסח מבטל ליה. להאי פקח לגבי חלון ותשיב ליה מכותל עצמו הלכך הוי מוסיף אבל סדין אין סהדי דלא מבטיל ליה לגבי סוכה וסופו ליעולו הלכך לא פשיטא לרבי אליעזר דליהוי מוסיף: **אין אלא מפי השמועה.** בתמיה: **הזקקתוני.** כלומר מזקיקוני לומר דבר כו' אגיד לכם את מדותי חו אחת מהן: **שיחת חולין.** דברי הבאי ושחוק כלומר מה שספק בידי לא מפני (שנראתני) בכל אלה ואי אפשר שאמרו רבותי דבר בבית המדרש ולא שמעתיו ומה שלא שמעתי לא אומר שכן היא מדתי: **כלא פורה.** כלא גירסא שהיה הולך ושונה תמיד: **חוץ מערבי פסחים.** מפני עשיית פסחיהם ומפני התיעוקות שלא ישנו כך מפורש בפסחים (דף קט.): **וערבי יום הכפורים.** שצריך לאכול מבעוד יום: **משנה.** (ב) כגון משנה וברייתא של שאר סדרים: **גמרא.** זו היא סברא שהיו התנאים אחרונים מדקדקים בדברי הראשונים המפורסים לפרסם ולימן בהן טעם כמו שעשו האמוראים אחר התנאים שפירשו דברי התנאים שלפניהן וקבעו בהן גמרא ואותו ביוקר[ב] שבימי התנאי' נקרא הש"ס[ג]: **הלכות.** הלכה למשה מסיני כגון גוד אגוד ודופן עקומה שיעורין[ד] חלילין ממילין עשר טטיעות ערבה וניסוך המים: **דקדוקי תורה.** ריבויי אותיות שבאין לדרוש בהן ריבויים ומעוטים כגון האזהרה להוציא הנשים שבדקדקה התורה בלשונה לכתוב אות יתירה ללמד: **דקדוקי סופרים.** שהוסיפו לדקדק אחר מעשה הכריות והחמיר ולעשות סייג ואוסיפו לתורה וגזרו גזרות להרחיק את האדם מן העבירה ולכוותה בבכורות (ד' ל:) גל הבא לקבל תורה עליו תוך מדבר אחד אין מקבלין אותו ר' יוסי אומר אפילו דקדוק אחד מדקדוקי סופרים: **קליס וחמוריס.** דברים הלמדין בק"ו שיעתנו לדון מעצמן לכל אדם ולא פירשו כלום בגיטין: **וגזרות שוות.** דברים הלמדין בג"ש: **פקופות.** חשבון הילוך חמה ולבנה: **וגימטריאות.** דברים הלמדין בלשון גימטריא כגון (ירמיה כה) שש"ך בבל בא"ת ב"ש כשדים (שם נא) לב קמי בא"ת ב"ש סהדה מגון (לקמן ד' נב:) בא"ט ב"ח וכן לפי מנין האותיות כגון סתם גזירות שלשים יום (מיר ד' ה.) מקדוש יהיה יה"ר בגימטריא שלשים הוו: **שיחת מלאכי השרת שיחת שדים שיחת דקלים.** לא ידענא מאי היא[ה]: **משלות כוכבים ומשלות שועלים.** שיקדו קדמונים לתת אמתלא לתוכחתם ומולין אותן בכוכבים ובשועלים כגון (סנהדרין לט.) מאזני לדק אבות אכלו בוסר: **חויות דאבי ורבא.** כל איבעי' להו לאביי ורבא הוה מספקא להו ובכולן נתן את לבו ונתן בהן טעם וכימי אמוראים בשתכמו: **נשרף.** שהיו מלאכי השרת מתקנאין שביביו לשמוע דברי תורה מפיו: **מתני' משה רשיב.** בתמיה: **נשים ועבדים.** מפרש בגמרא: **גמ' האורח.** בבני ישראל יצאו בסוכות: **אורח זה אורח.** אין לו הוה כתיב אזרח הוי משמע כל תולדות ישראל אנשים ונשים: **כשיב האזרח.** מיומן שבאזרחים להוציא את הנשים: **לרבות את הקטנים.** לקטן רמינן מתניתא עלה: **בעיניו.** יום הכפורים דכתיב [ויקרא טז] מעט את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח והגר אלמא ה' לרבות אתא: **אמר רבה הלכתא גינהו ואסמכינהו רבנן אקראי.** הגך תרי מילי ליכא למידרשינהו לתרוייהו מקראי דאם זו ה' לרבות אף זו ה' לרבות ואם זו לא למעט אף זו לא למעט אלא על פי הלכה שנאמרה למשה מסיני בתחד מהן לחילוף נאמרו שני דברים הללו זו לחיוב וזו לפטור ומדלא מייתיהו לאו ממשמעותא אלא רבנן אסמכינהו אקראי מדלא ממשמעותא ומדלא אסמכתא בעלמא דאלו קרא חילופא משמע ולמילתא אחרינא אתי: ה"ג **הי קרא והי הלכתא ומו למה לי קרא למה לי הלכתא.** הי קרא הי מייתיהו ממשמעותא דקרא דאלו קרא חילופא משמע אלא מהלכתא הוא דאתמר ומו למה לי קרא למה לי הלכתא לא בסוכה לפטור ולא בעיניו לחיוב: **נשים פטורות.** בפ"ק דקדושין (ד' לה.) מפרש: **ויום הכפורים.** לא תעשה הוא וכרת הוא וכל מצות לא תעשה בין זמן גרמא בין לא זמן גרמא נפקא לן בקדושין (ד' לה.) מדרש יהודה דחייבות: אמר

כל עוף שפורח עליו מיד נשרף. שהדגרים שמחים כשמתיצה בסיני שנתנה תורה בלא וכענין זה מליון במדרש בעובדא דרבי אליעזר ורבי יהושע שהיו מסובין בסעודה וליתנה הלא סנהדרין[ה]:

הלכתא גינהו. הלכתא היא גרסינן לשון יחיד דאמרה מייתיהו הלכתא ותו לא וכרים בנות כיתים (דה דף לב.) גבי אין לי אלא אשה נקבה לשון רבים לפי שמסופק על שניהם הי מייתיהו הלכתא: השוה

התם הוא דמבטל אבל הכא דלא מבטל לא ת"ר מעשה ברבי אליעזר ששבת בגליל העליון ושאלוהו שלשים הלכות בהלכות סוכה שתים עשרה אמר להם שמעתי שמונה עשר אמר להם לא שמעתי ר' יוסי בר' יהודה אומר חילוף הדברים שמונה עשר אמר להם שמעתי שתים עשרה אמר להם לא שמעתי אמרו לו כל דבריך אינן אלא מפי השמועה אמר להם הזקקתוני לומר דבר שלא שמעתי מפי רבותי [ו]מימי לא קדמני אדם בבית המדרש [א]ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי ולא הנחתי אדם בבית המדרש ויצאתי [ב]ולא שחתי שיחת [ג]חולין ולא אמרתי דבר [ד]שלא שמעתי מפי רבי מעולם אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי מימיו לא שח שיחת חולין [ה]ולא הלך ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין ולא קדמו אדם בבית המדרש ולא ישן בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי [ו]ולא הרהר במבואות המטונפות ולא הניח אדם בבית המדרש ויצא ולא מצאו אדם יושב ודומם אלא יושב ושונה ולא פתח אדם דלת לתלמידיו אלא הוא בעצמו ולא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם [ז]ולא אמר הגיע עת לעמוד מבית המדרש [ח]חוץ מערבי פסחים וערבי יום הכפורים וכן היה ר' אליעזר תלמידו נוהג אחריו תנו רבנן [ט]שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן שלשים מהן ראוים שתשרה עליהן שכינה [י]כמשה רבינו ושלשים מהן ראוים שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון ועשרים בינונים גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל קטן שבכולן רבן יוחנן בן זכאי אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה [יא]וגמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים קלים וחמורים וגזרות שוות תקופות וגימטריאות שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים [יב]ושיחת דקלים משלות כובסין משלות שועלים דבר גדול ודבר קטן דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הויות דאביי ורבא לקיים מה שנאמר [יג]להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא וכי מאחר שקטן שבכולן כך גדול שבכולן על אחת כמה וכמה אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד נשרף: **מתני'** [יד]מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית [ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין אמרו להם ב"ה לב"ש לא כך היה מעשה שהלכו זקני ב"ש וזקני ב"ה לבקר את רבי יוחנן בן החורנית ומצאוהו שהיה יושב ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית ולא אמרו לו דבר אמרו להם ב"ש [טו]משם ראיה אף הם אמרו לו אם כן היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימיך [יז]נשים ועבדים וקטנים פטורין מן הסוכה [יח]קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה מעשה [יט]וילדה כלתו של שמאי הזקן ופיחת את המעזיבה וסיכך על גבי המטה בשביל קטן: **גמ'** מה"מ דת"ר אזרח זה אזרח [מ]האזרח להוציא את הנשים [כ]כל לרבות את הקטנים אמר מר האזרח להוציא את הנשים למימרא דאזרח בין נשים בין גברי משמע והתניא האזרח לרבות את הנשים האזרחיות שחייבות בעינוי אלמא אזרח גברי משמע אמר רבה הלכתא גינהו ואסמכינהו רבנן אקראי הי קרא והי הלכתא ותו קרא למה לי הלכתא למה לי דא סוכה מצות עשה שהזמן גרמא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות [מא] יום הכפורים מדרב יהודה אמר רב נפקא דאמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי רבי ישמעאל אמר קרא [נ]איש או אשה

השוה

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"ד מהל' ת"ת הלכה ט טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף נז:

נה ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף י ושם סעיף כה כהג"ה:

נו ג מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה כה:

נז ד מיי' פ"ג מהלכות ק"ש הלכה ד טוש"ע א"ח סי' סה סעיף ב וטוש"ע י"ד סי' רמו סעיף כ כו כהג"ה:

נח ה (מיי' פ"ז מהל' מלה) סמג עשין מא טוש"ע א"ח סי' תעב סעיף ג:

נט ו מיי' פ"ו מהלכות סוכה הלכה ח סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תלד סעיף ד:

ס ז מיי' שם הלכה ח סמג שם טוש"ע א"ח סי' תרמ סעיף ג:

סא ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף כ:

רבינו חננאל

דילמא התם משום דמבטל ליה לפקק החלון קא אסר את שאינו תלוי, אבל הכא דלא מבטל ליה לסדין אימא לא חיבטל, נמצא הדבר ספק. וכן שאלו שלשים הלכות את ר' אליעזר בענין סוכה, י"ב השיב להן, י"ח אמר להן לא שמעתי. אמרו לו כל דבריך אינן אלא מפי השמועה. אמר להן הזקקתוני לומר דבר שלא שמעתי מפי רבותי. ובא להודיע שלא נתרשל בשימוש בית המדרש אמר מימי לא קדמני אדם לבית המדרש, ולא ישנתי בו שינת קבע ולא עראי, ולא הנחתי אדם בבית המדרש ויצאתי, ולא שחתי שיחת חולין, ולא אמרתי דבר שלא שמעתי מרבותי. שהיה נוהג ר' אליעזר כמנהג רבן יוחנן בן זכאי בכל אלו. והיה עוד רבן יוחנן בן זכאי נוהג, לא הלך ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין, ולא מצאו אדם יושב דומם אלא שונה, ולא פתח אדם דלת לתלמידים אלא הוא, מכלל שהיה משכים ומקדים, ולא אמר הגיע זמן לצאת מבית המדרש חוץ מערבי שבתות וימים טובים. ת"ר פ' תלמידים היו לו להלל הזקן, לי מהן ראוין שתשרה שכינה עליהן כמשה רבינו, ולי מהן שתעמוד להן חמה כיהושע בן נון, ועשרים בינוניים. הגדול שבכולם יונתן בן עוזיאל, אמרו עליו כל עוף שפורח עליו באויר בשעה שהיה עוסק בתורה מיד נשרף, כלומר זיו השכינה היה במושבו. קטן שבכולן רבן יוחנן בן זכאי אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא, משנה, תלמוד, הלכות, ואגדות, דקדוקי תורה, ודקדוקי סופרים, קלין וחמורין, וגזירה שוה, תקופות, וגימטריא, שיחת מלאכים, ושיחת שדים, ושיחת דקלים, משלות שועלין, משלות כובסין, דבר גדול מעשה מרכבה, דבר קטן הויא דאביי ורבא, פי' הקושיות שהיו נושאין ונותנין בה עכשיו אביי ורבא, פשוטות וסדורות

היו ומכוונות ביד רבן יוחנן בן זכאי, [ט] וכך היו מתעסקין בהן. **מתני'** מי שהיה ראשו ורובו בסוכה כו'. **נשים ועבדים וקטנים** פטורים מן. מנא לן שהנשים פטורות. דתנו רבנן, אזרח, הייתי אומר אזרח בין איש בין אשה, האזרח, **להוציא** את הנשים. ואקשינן למימרא דאזרח בין איש ובין אשה משמע, ותתניא בענין [יום] הכיפורים האזרח לרבות הנשים האזרחיות לענין, אלמא אי לאו דמרבי להן לנשים מהאזרח מתוספת הי", אזרח גברי משמע נשי לא משמע. ומשני **רבה הלכתא היא ואסמכוה** אקרא, כלומר חדא קרא וחדא הלכתא. ואמרינן איזו היא קרא ואיזו היא הלכתא, ותו בהא תרתי בסוכה שהנשים פטורות וביום הכיפורים שהנשים חייבות, אין צריכות לא קרא ולא הלכתא. ישיבת סוכה מצות עשה שהזמן גרמא הוא, וקיימא לן כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, אי יום הכיפורים נפקא לן מהא דכתיב איש או אשה כי יעשו מכל חטאת,

ט) מגילה מ:, כ) [ויקרא יט:], ג) [נעלד מ:], ד) פסחים קט. ע"ש שהוא ר"ע, ה) כ"ב קלד., ו) [פי' סנהדרין יח. ותה שנדפס שם בגליון בשם רש"ל דמוסק זה], ז) [כסף מ"ל תלמוד], ח) [בערך סח כתב הערוך ענין נפלא ע"ש], ט) ברכות יח. עירובין יג: [לעיל ג. ז:], י) [שבת מט: יש"נ], כ) ערכין כ: [עירובין פט.], ל) יומא טו., מ) [קדושין לד.], נ) [ע"ל שלא שורתתי], ס) בס"ד: דקדוק, ע) בס"ד: תלמוד, פ) [לעיל ה: ולקמן לד.], צ) עי' בערוך ערך סח פירוש ע"ז, ק) [שבבלי זו כתבי תוספות תענית טו. ד"ה שוט וכו' בשם הירושלמי ע"ש].

תורה אור השלם

1. להנחיל אהבי יש ואוצרותיהם אמלא: משלי ח כא

2. בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת: ויקרא כג מב

3. דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעל מעל ביי והאשמה הנפש ההוא: במדבר ה ו

הגהות הב"ח

(א) גמ' נשים פטורות ויום הכפורים: (ב) רש"י ד"ה משנה כגון. נ"ב והרשב"ם בפ' י"ב דף קלד אחרון בפי' בריתא זו בגיאור יומר מפרש"י כאן:

גליון הש"ס

גמ' כל לרבות את הקטנים. עיין פסחים דף מג ע"ב תוס' ד"ה מאן שמעת:

מוסף רש"י

חרן מערבי פסחים. כדי שיהו תיעוקות ביום ולא בלילה בשעת הנדה (פסחים קט.). **ראויים שתשרה עליהן שכינה.** אלא שבון הלוד גולם ואין הלוד לאוי לכך (רשב"ם ב"ב קלד.). **שתעמוד להם חמה כיהושע.** ולמשה נמי עמדה חמה דתפקא לן בסדר ע"ז (סה.) אחל אחל, אלא משום דאין הוסיון כל כך כמשה אלא כיהושע (ב"ב שם). **גמרא.** סברת המצוות כגון שאנו מפרשים עליהן לא שנו כי אמורי מחמרא כו' (שם). **הלכות.** הלכה למשה מסיני (שם). **ואגדות.** מדרשי פסוק כגון מנמוקא וכראשית רבה ויקרא רבה (שם). **דקדוקי תורה.** וי"ו דאתי לכם הטמא (ויקרא יא) דמרבינן מיניה דם הבכר (שם). **ודקדוקי סופרים.** כגון נזירות שנזרו אמרים אלא יצא לידי איסור תורה (שם). **קלים וחמורים.** שאמר לן מעלמו (שם). **וגזרות שוות.** כגון ילף קיחה קיחה משדה עפרון (שם. עי' קדושין ב.). **תקופות.** מולד הלבנה (ב"ב שם). **וגימטריאות.** כגון אנכי אלא נפשי אמרתי יהבית, ירע ילפה לאמה נעמה (שם. עי' שבת קה.). **שיחת מלאכי השרת.** להשמים (ב"ב שם). **ושיחת שדים.** לתחתונים ונפקא מינה לעשות קמיע לרפואה (שם). **ושיחת דקלים.** שבני אדם רגילים לדבר על הדקלים כדמתיב בשלמה (מלכים ח ד) וידבר על העצים (ב"ב שם). **משלות כובסין.** לרבן לאמור דברי תורה, כדמתיב (קהלת יב) תקן משלים הרבה ומתיב (משלי ח) לבנים משל ומליצה (ב"ב שם). **מעשה מרכבה.** לימשקל אבל ראיה ורבא. שהקשו משניות ובריתות טומה ומילתם (שם). **להנחיל אוהבי יש.** עולמות, וכל כך למה כי אוצרותיהם מלאים כל טוב, דברי תורה וחכמה (שם). גדול שבכולן על אחת כמה וכמה. לכבן דבר מתוך דבר יותר ויותר (שם). **ב"ש פוסלין.** דדלה לחמשים בעינן (לעיל ז.). **קטן שאין צריך לאמו חייב בסוכה.** מתוכן ליה מדרבנן (שרובינו פס) **חייב לתנוכו כמלות סוכה** (לעיל ב.). **ופיחת את המעזיבה.** טיח, טיט שעל המקרה (גבמות מו.). **בשביל הטו.** דסבירא ליה לשמאי הטו הלריך לאמו חייב בסוכה (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com